

1962'de konser salonuna dönüştürülmüş olan Gençlik Parkı'nın güneyinde, Talatpaşa Bulvarı üzerinde yer alan CSO binası...

Opera binası...

Yapımı devam eden yeni CSO binası...

Senfoni ve Opera

Kültür ve sanat pek itibar haline da ciddi da, Ankara çok son zamanlarda edilmeyen alanlar dönüşse ve bu alan-gerilemeler yaşansa ve özellikle Çankaya hala önemli kültür ve sanat merkezi konumunu korumaktadır.

100'den fazla sanat galerisinde her akşam en az birkaç sergi açılışı yapılır. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Devlet Opera ve Balesi ve Devlet Tiyatroları sahneleri, sanat-severler için her gece birbirinden farklı pek çok seçenek sunar. 2011 verilerine göre Ankara'da 42 kütüphane, 50 müze, 2 opera ve bale salonu, 28 tiyatro salonu, 174 sinema salonu var. Biz bu yazımızda Ankara'nın kültür sanat hayatı açısından adete simgesel öneme sahip iki önemli kurumu, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ve Ankara Opera Sahnesi'ni dün, bugün, mimari yapısı ve Ankara kimliği açısından taşıdığı değerleri ele almaya çalışacağız.

CUMHURBAŞKANLIĞI SENFONİ ORKESTRASI

Türkiye'de çok sesli müziği tanıtmaya, sevdirmeye, Türk bestecilerin eserlerini yurtdışında seslendirme amaçlarına hizmet eden Ankara'da yerleşik senfoni orkestrasıdır. Dünyada, kuruluşundan itibaren varlığını kesintisiz sürdüren eski orkestralardan biridir. 1826'da Osmanlı padişahı II. Mahmut devrinde İstanbul'da batılı bir bando oluşturmak düşüncesiyle Mızıkacı Hümayun adlı bir topluluk kuruldu. Bu topluluk bugünkü Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın da temelini oluşturdu. Mehter takımı yerine batılı bir askeri bando oluşturmak için kurulan Mızıkacı Hümayun, zamanla çeşitli müzik, sahne sanatı ve eğlence dallarını bünyesinde toplamıştır. Mızıkacı Hümayun içinde orkestra, kadınlık orkestrası, operet, tiyatro, karagöz, fasıl takımı gibi dallar bulunmaktaydı.

İlk dönemlerde hep yabancı şeflerin yönetiminde çalışmalarını yürüten orkestranın ilk yerli şefi 1908'de orkestranın başına geçen flütist Saffet Bey'dir. 1919'da Mızıkacı Hümayun yöneticiliği ile orkestra şefliği birbirinden ayrıldı. Zeki Bey (Üngör) ilk defa bağımsız

orkestra şefi olarak göreve başladı. Kurtuluş Savaşı yıllarında orkestra, Osmanlı Sultanı'na bağlı bir kurum olarak varlığını devam ettirdi. Saltanat kaldırılınca halifeye bağlandı ve Makam-ı Hilafet Mızıkası adını aldı.

Hilafetin kaldırılmasından 8 gün sonra, 11 Mart 1924'te, orkestra Ankara'daki ilk konserini verdi. Yeni hükümetin önünde ilk sınavını veren orkestra çok beğenildi. 27 Nisan 1924 tarihinde Cumhurbaşkanı Atatürk'ün emri ile Ankara'ya taşındı. Ankara'da çalışmalarına devam eden orkestra, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk Ocağı'ndaki konserlerin yanı sıra radyo konserleriyle de kendini tanıttı. 1932'ye kadar Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmayı sürdüren orkestra, bu tarihten sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Orkestra, günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Orkestra, çalışmalarını 1961 yılında kendisine tahsis edilen ve 1962'de konser salonuna dönüştürülmüş olan Gençlik Parkı'nın güneyinde, Talatpaşa Bulvarı üzerinde yer alan CSO binasında sürdürmektedir. 1995'te Ankara Adliyesi arasındaki bölgede temeli atılan yeni CSO binasının inşaatı ise halen devam etmektedir.

ANKARA OPERA SAHNESİ

Yapıldığı 1933'ten 1948'e kadar Sergi Sarayı olarak hizmet veren bina 1948'de Opera Sahnesi'ne dönüştürüldü. Bina bulunduğu bölge ile o kadar özdeşleşti ki, bulunduğu semt o tarihten sonra "Opera" adıyla anılmaya başlandı. Kültür Bakanlığı binasının karşısındaki yapı, günümüzde Ankara'daki tek opera salonudur ve Ankara Devlet Opera ve Balesi'nin temsilcilerine ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca "Büyük Tiyatro" adıyla Ankara Devlet Tiyatrosu için bir tiyatro sahnesi olarak da hizmet vermektedir.

Opera sahnesinin 2 Nisan 1948'de gerçekleştirilen açılış töreninde Cemal Reşit Rey'in bestelediği "Birinci Senfoni"nin, Ulvi Cemal Erkin'in "Keman Konçertosu"nun ve Necil Kazım

Akses'in eseri "Ballad"ın ilk seslendirilişleri yapılmıştır. Ardından da Ahmed Adnan Saygun'un üç perdelik "Kerem" Operasının birinci perdesinin birinci sahnesinin dünya prömiyeri gerçekleştirilmiştir. O gün, Kerem Operası "büyük opera" (grand opera) türünde yazılan ilk ulusal opera olarak dünya müzik tarihindeki yerini almıştır. Aynı yıl 1948'de Georges Bizet'in Carmen operası Aydın Gün'ün rejisi ile sahnelendi. 1949'da Devlet Konservatuvarı Tatbikat Sahnesi kapandı; temsiller Büyük Tiyatro olarak anılan bu binada devam etti.

Yapının tasarımı Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin 1933 yılında açtığı yarışma sonucu karar verildi. Yurt içi ve yurt dışından toplam 62 adayın katıldığı yarışmada Paolo Vietti Violi ile birlikte finale kalan iki mimardan biri olan Şevki Balmumcu'nun projesi seçildi. Hizmete girdiği 1934 yılında binada beş yıllık sanayi planını kutlayan büyük bir sergi açıldı. Sergi evi sonraki yıllarda da çoğunlukla cumhuriyetin kalkınma hamlelerini yansıtan sergilere ev sahipliği yaptı. Devlet Resim ve Heykel sergileri geleneğinin temeli de bu binada, 1939 yılının Ekim ayında açılan ilk sergi ile atıldı.

Bina, 1934'ten itibaren Kemalist düşüncenin ideallerini simgeleştiren bir eser olarak fotoğraflarda, kartpostallarda ve cumhuriyet posterlerinde, en başta da "La Turquie Kemaliste"nin sayfalarında sık sık kullanıldı. Sergiye olarak hizmete girişinden on iki yıl kadar sonra yapı, 1948'te, Alman mimar Paul Bonatz'ın tasarımı ile İkinci Ulusal Mimarlık Akımı'na uygun hale getirildi. Opera salonuna dönüşümü sırasında binanın ilk modernist çizgileri tamamen klastikleştirilmiş, revaklar, takılar ve süsler ile İkinci Ulusal Mimarlık Akımı üslubuna uygun hale getirilmiştir. Betonarme yapının ön cephesinde Ankara taşı renginde suni taş, diğer cephe-lerde fildişi renkli sıva kullanılmıştır. Binanın bahçesinde Leyla Gencer, Muhsin Ertuğrul ve Cüneyt Gökçer'in heykelleri bulunmaktadır. Ankara için aynı orijinalite ve kabul edilebilir bir gelişlikteki yeni bir opera binası için 1995 yılında bir yarışma açılmıştır ancak kazanan proje henüz inşa edilmemiştir.

Mahmut Üstün